

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК ІНТЕГРАЛЬНИЙ НАПРЯМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ НАРОДНОГО ДОБРОБУТУ *

Традиційна соціальна наука і усталений світогляд, де майже безроздільно панує віковий постулат про біо-соціальну природу людини, фіксує проблему соціального як основоположну системну підвалину розвитку людського суспільства. Тому дослідження соціального тренду у глобальному і національному вимірі є постійно актуальним. Соціальні відносини досить швидкозмінні, але виявлення глибинної суті соціального дає змогу стверджувати, що головний вектор соціальних трансформацій зводиться до забезпечення безпеки життя людини, держави, людського суспільства. Особливо цей вектор світорозуміння загострюється в умовах нинішньої глобальної кризи, яка все більше актуалізує проблему реалізації імперативу виживання людства.

У цьому плані надзвичайно цікавою є монографія О.Г. Сидорчук «Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення», де викладена авторська концепція державного регулювання соціальної безпеки в Україні. Авторка виходить із того, що в загальному розумінні соціальна безпека розглядається як захищеність від невоєнних реальних і потенційних загроз суверенітету й територіальній цілісності держави, її демократичному конституційному ладу, правам і свободам людини, національним інтересам громадянина, соціуму та держави, що забезпечує розвиток демократії, добробут і безпечні умови життя (с. 51). При цьому наголошено, що соціальна безпека держави та суспільства повинна підпорядковуватися забезпеченню реалізації соціальної безпеки людини. Такий методологічний підхід уможливує комплексне дослідження проблем соціальної безпеки у новому форматі постнекласичної людиномірної економічної науки, де особистість розглядається як свободовідповідальний творчий базовий суб'єкт усіх господарських перетворень, які насамперед повинні забезпечувати людині соціальну безпеку життя. Про це досить показово свідчить сама логіка авторського аналізу багаторівневої системи соціальної безпеки за вектором: соціальна безпека людини — соціальна безпека суспільства — соціальна безпека держави (розділ 2).

У монографії представлено розроблену авторкою ієрархічну модель інтегрального показника соціальної безпеки, виявлено основні чинники її становлення з оцінкою резервів, а також ідентифіковано головні соціальні ризики та ризики економічної незахищеності за умови їх прояву і реалізації як чинників загроз соціальній безпеці суспільства. Надзвичайно важливо підкреслити, що така ієрархічна модель інтегрального показника соціальної безпеки відображає не кабінетно-теоретичні схеми,

* Рецензія на видання: СИДОРЧУК О.Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення / Львів. регіон. ін-т держ. управл. Нац. акад. держ. управл. при Президентіві України. — Львів, 2018. — 492 с.

відірвані від сучасних українських господарських реалій, вона базується на висновку, що в українському суспільстві загрози соціальній стабільності є значними. Це насамперед пов'язано з високими показниками загальної бідності населення країни, а також масовою бідністю зайнятих у сфері праці. Спрощення змісту соціально-трудова відносин у кризових умовах обернулося формуванням соціальних небезпек щодо оплати праці, зайнятості та довготривалого безробіття, а взагалі — значною деформацією ціннісних орієнтацій в українському суспільстві, втратою людського капіталу та трудового потенціалу країни, зростанням соціальної напруги, високою ймовірністю посилення політичних і соціальних ризиків і загроз.

У монографії висвітлено авторську методику вимірювання соціальної безпеки, методику і алгоритм визначення ризиків економічної незахищеності у старості, за умови захворювання, втрати роботи та працездатності, самотності та ін. Систематизовано чинники підвищення чи гальмування соціальної безпеки в Україні. Досить цілісно розглянуто проблеми розвитку інститутів громадянського суспільства, які стають одним із надзвичайно важливих пріоритетів та інструментів підвищення рівня соціальної безпеки особи та суспільства.

У цьому аспекті, з одного боку, зроблено висновок, що система державного управління в Україні не спрямована на врахування вагомої ролі інституцій громадянського суспільства як самодостатнього суб'єкта безпечних соціальних трансформацій. З іншого боку, розкрита актуальна необхідність розробки і забезпечення державного регулювання соціальної безпеки через визнання вагомим пріоритетом сучасного антикризового реформування. Це може досягатися організаційно-управлінськими, правовими, економічними, інформаційно-комунікативними, фінансовими, кадровими механізмами, що цілеспрямовано забезпечують підвищення рівня соціальної безпеки українського суспільства. У цьому плані держава через значне посилення своєї інтегральної функції неодирижизму мала б стати реальним диригентом для забезпечення симфонії у царині соціальної безпеки людини, суспільства, головних суб'єктів господарського антикризового розвитку.

Наукова цінність монографії пов'язана також із тим, що у ній глибоко змістовно викладено авторський проект Концепції забезпечення соціальної безпеки України, де подано загальні положення, принципи забезпечення та критерії досягнення соціальної безпеки країни, визначені реальні її загрози, розроблені практичні рекомендації та заходи щодо реалізації основних напрямів забезпечення національної соціальної безпеки. Представлений проект містить усі необхідні структури концепції як нормативно-правового документа: мету, критерії досягнення, принципи, пріоритетні соціальні інтереси головних суб'єктів забезпечення соціальної безпеки, соціальні загрози, основні напрями та заходи, які б сприяли ефективній практичній реалізації Концепції заради підвищення загального добробуту українського народу.

З огляду на викладене, можна кваліфікувати рецензовану монографію Сидорчук О.Г. «Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення» як комплексне самостійно виконане наукове дослідження, у якому органічно поєднано теоретичні засади і практичні рекомендації щодо розв'язання однієї з найбільш гострих суспільно-значущих проблем національного сьогодення — забезпечення високого рівня соціальної безпеки задля створення реальних умов зростання добробуту українського народу. Читачу надано можливість всебічно ознайомитися з найновішими фундаментальними науковими розробками у царині соціальної безпеки та сучасними проблемами її державного регулювання.

Якщо ж говорити про майбутні поглиблені дослідження суті, багаторівневого змісту та розв'язання проблем соціальної безпеки в українському суспільстві, авторці доцільно буде акцентувати увагу на аналізі ролі та значення духовної безпеки, яка є фундаментальною засадою забезпечення соціальної та національної безпеки. Виходячи з того, що сучасна соціально-трудова наука починає своє методологічне оновлення з визнання аксіоми про трипостасну духовно-біо-соціальну природу людини (А.М. Колот), повинен змінюватися і формат соціальнобезпечових розмислів у руслі нової постнекласичної людиномірної економічної науки. Такий новий науковий формат передовсім має зосередитися на осмисленні й розробці національної відроджувальної стратегії духовно-ноосферно-сталого господарського розвитку, реалізація якої покликана створювати всебічні умови для людиномірних антикризових безпечних для життя господарських реформ. Перефразуючи відомий вислів Вудро Вільсона, питання полягає в тому, чи зуміємо ми зробити світ «безпечним для доброти», а не лише «для демократії»?

Монографія заслуговує на значну увагу серед учених і практиків, що займаються актуальними проблемами публічного управління й економіки, представників громадських об'єднань, політичних і державних діячів.

*Г.В. Задорожний,
доктор економічних наук, професор,
академік Академії економічних наук України,
завідувач кафедри міжнародної економіки та світового господарства
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*